

COLM TÓIBÍN

«És inevitable acabar escrivint sempre una mena d'autobiografia secreta»

Colm Tóibín (Enniscorthy, Irlanda, 1955) presenta 'El mag' (Amsterdam, 2022) una novel·la deliciosa sobre la vida del novel·lista alemany Thomas Mann. L'escriptor irlandès barreja dades biogràfiques i inspiració literària per endinsar-se en la ment de l'autor de 'La muntanya màgica', una opció híbrida que a Alemanya ha rebut crítiques per allunyar-se de la biografia i 'queerificar' Mann.

Per Àlex Milian / @alexmilianbeser
Fotografies de Jordi Play / [instagram.com/jordisplay](https://www.instagram.com/jordisplay)

Per què una novel·la sobre Thomas Mann?
—Suposo que perquè la seva vida està tan plena d'ambigüitats, secrets i canvis que em semblava molt interessant. Tenia clar que volia escriure una novel·la íntima i domèstica amb unes ombres de rerefons que són sempre les ombres de la guerra.

—La seva literatura no hi ha tingut res a veure?

—Sí, de fet la idea em va venir quan tenia 19 o 20 anys i vaig llegir les seues novel·les en un perí-

ode de dos o tres anys. Sense saber absolutament res de la seva vida, sí: tot va començar a partir de la lectura dels seus llibres.

—Quins són els que més li van impactar?

—En principi, suposo que va ser *La muntanya màgica*, però després crec que *Els Buddenbrook*, que va publicar als 26 anys, i és un intent de recrear, o recuperar, la vida de la seva infància a Lübeck. És una novel·la recreada amb tant detall, amb tanta intensitat, que el que fa és això: tornar a la vida, veure si li servia

per recuperar allò que havia perdut. Després d'*Els Buddenbrook*, els que més m'impacten són *Doctor Faust*, *La muntanya màgica* i *Mort a Venècia*.

—Més que parlar de la literatura de Mann, a *El mag* trobem vasos comunicants entre la seva vida i les seves obres, de manera que vostè situa l'explicació d'alguns dels arguments de les ficcions de Mann en les experiències seves o d'algun familiar. És sobretot una novel·la sobre la família?

—Sí, perquè, de fet, Thomas Mann era com un fantasma en la seva pròpia vida. La seva vida de debò era tancar-se a l'estudi, però la seva vida social, la seva vida familiar és com si no hi fos. Al mateix temps, al seu voltant hi ha tota aquesta gent: els fills, la dona, la mare, les germanes... que són qui posa tot aquest soroll al voltant de Mann.

—Ha parat molta atenció a fer creïbles i dinàmiques les trobades familiars: a taula, al jardí, al despatx de l'escriptor. Era una bona opció per a retratar el pensament dels personatges?

—Sí, perquè de fet es tracta d'interrompre una mica la història. Ens passem bona part del llibre dins del seu cap, dins dels seus pensaments, però, de fet, tampoc era una persona que tingués una idea brillant rere una altra. Per tal d'intentar rompre això —que hauria estat molt monòton—, he utilitzat el diàleg. Així podia trencar aquests blocs de text amb diàlegs: diàlegs al voltant de la taula on, de sobte, hi ha cinc persones parlant alhora que s'interrompen, d'una manera molt àgil i molt divertida. Així aconseguia aquest trencament de la monotonia d'una manera molt ràpida.

—En el cap del lector aquests sopars s'organitzen com les escenes d'un sopar d'una família anglesa, com els de *Downtown Abbey* i altres sèries, pel·lícules i novel·les sobre la noblesa anglesa.

—És que és aquest concepte d'una família amb diferents generacions. Són els elements amb els quals podia treballar. Era la matèria primera.

—Fa uns anys, va escriure *The master*, una novel·la sobre la vida de Henry James que encara no hem llegit en català. El procés de documentació i escriptura ha estat semblant?

—Sí, comença amb la lectura per plaer —en la meua joventut— d'aquests autors i continua amb una lectura molt intensa de tota la seva obra. Després descobreixo, gairebé per casualitat, qui eren com a persones i llavors començo a interessar-m'hi i a llegir biografies, diaris, articles... Fins que al final faig un procés de documentació estricta.

—Malgrat això és una novel·la, no és una biografia.

—Sí, perquè el meu objectiu és crear una il·lusió: fer sentir al lector que són a la mateixa habitació que ell; que són dins del seu cap; que comparteixen els seus records; que perceben el mateix; que senten el mateix que ell. Això té poc a veure amb les coses que va fer.

—Ho dic perquè a Alemanya potser no ho han acabat d'entendre. El *Frankfurter Allgemeine Zeitung* ha criticat que *El mag* «desplega la impecable il·lusió que pretén que Thomas Mann va viure, pensar, sentir, fins i tot somiar així i de cap altra manera». Potser han confós novel·la i biografia?

—De fet, el mateix Thomas Mann va escriure un llibre, que es diu *Lotte a Weimar* [*Lotte in* →

*«El periodista del
'Frankfurter Allgemeiner
Zeitung' em va acusar
d'haver fet 'queer' en
Thomas Mann. (...) Però
escolta: si tenim 'Mort a
Venècia', si tenim els
diaris...»*

→ Weimar, 1939], que especula sobre la vida de Goethe i que és una novel·la. El que va passar a Alemanya és curiós, perquè m'hi vaig trobar amb gent suposadament intel·ligent a qui els havia d'explicar què era una novel·la. El periodista del *Frankfurter Allgemeiner Zeitung* em va acusar d'haver fet *queer* en Thomas Mann. «Com és que l'has *queerificat?*», em va demanar. Però escolta: si tenim *Mort a Venècia*, si tenim els diaris... De sobte, tenia tota aquesta gent, tots homes, que em miraven com si hagués fet alguna cosa malament escrivint una novel·la.

—Fins i tot critiquen que vostè hagi imaginat què explicaven els diaris íntims que Mann es va deixar a Munic quan s'exilià d'Alemanya. Era més interessant fer-los servir per descriure les pulsions homosexuals de l'escriptor?

—Sí, de fet a la meua novel·la hi ha pocs elements de la seva homosexualitat, però els que hi ha sí que suggereixen que era poc honest sobre la seva identitat sexual. I ho era. És que això és la veritat. Si el que busquen és un heroi, no ho era.

—Tal com descriu la relació de Mann amb la seva dona, ella és conscient de l'homosexualitat —o bisexualitat— del marit i aquest fet no la preocupa. Què té de real i d'imaginari això?

—De fet, la Katia era neta de la feminista de més renom de tot Alemanya; venia d'una família molt bohèmia en què l'homosexualitat no tenia res d'estrany. De fet, per a la Katia, el fet que ell no es mirés mai cap altra dona, potser li resultava interessant, perquè el seu pare havia estat sempre envoltat d'actrius. A això a ella no li va passar. Tenien una relació molt, molt complexa.

—Quan descriu el llibre que Mann escriu sobre Goethe diu: «La idea que la seva vida es barrejà amb la de Goethe no se li havia acudit mai, però ja la devia tenir com a corrent de fons. Devia ser per això que el llibre s'havia anat allargant i que hi estava posant tanta dedicació». La seva vida també s'ha barrejat amb la de Mann?

—Suposo que sí. Vaig escriure gran part del llibre a Califòrnia [on Thomas Mann es va exiliar]; soc també el segon d'una família de cinc fills, em vaig criar en una època en què l'homosexualitat era un tabú... Són tres coses que tenim en comú. Però suposo que és inevitable acabar sempre escrivint una mena d'autobiografia secreta, de trobar metàfores per explicar coses que no tens resoltes.

—Per exemple?

—La qüestió política. Quan jo era petit i adolescent, igual que tothom al meu voltant, jo era nacionalista irlandès. Quan Irlanda del Nord cremava, jo culpava els britànics. Tanmateix, a mesura que van anar passant els anys, van arribar els setanta, i van començar a esclatar cotxes bomba, la meua posició va anar canviant. Vaig començar a veure les coses d'una altra manera. Suposo que això és un exemple de com una idea en la qual creies fermament la canviaves davant dels esdeveniments.

—Que és el que, a la novel·la, acaba fent Mann sobre el nacionalisme alemany...

—I un altre exemple és Trump. Mentre jo estava escrivint aquest llibre és quan Trump va sortir electe. Crec que vaig vessar part d'aquestes emocions en el llibre.

—Deien que la seva escriptura recorda la d'en Henry James. Hi està d'acord?

—No. Ell era un geni, jo només tinc talent.

—Els seus contes, els de *Mares i fills* per exemple, són molt més durs que *El mag*. Novel·lar la vida d'un personatge real imposa també un cert canvi d'estil?

—Sí, aquí hi va haver una intenció molt deliberada perquè el llibre fos divertit, fos entretingut, lleuger, perquè si ho feia com una cosa molt solemne, i m'atenyia a aquesta visió de Mann com un alemany acadèmic, quadriculat i solemne, perdria el llibre. Per això hi ha la filla, la dona, la mare, els fills que porten molta vida. En canvi, a *Mares i fills* no sentia que tingués cap impediment per fer que les històries no fossin molt fosques o molt depriments. No tenia aquesta preocupació.

—Curiosament, alguns dels fragments que donen més vida al llibre són els que protagonitzen la dona de Thomas Mann, Katia, i el seu germà Klaus. No sé si respon a una meticulosa reconstrucció de les trobades o a la vostra millor basa perquè Thomas s'enfronti a la dualitat del seu amor, perquè des del començament sembla tenir atracció per ell i per ella.

—Sí, de fet, hi ha aquella escena en què ell entra a la sala i se'ls queda mirant a tots dos perquè li fascina que siguin jueus. De fet, s'acaba mirant més en Klaus que no la Katia i ells dos també se n'adonen.

—Diu que ha escrit *El mag* a Califòrnia. Ja no puja a la seva casa del Pallars?

—Sí, me n'aniré a l'agost. Hauries de vindre per Festa Major. ●